

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioann. Jonstoni|| Historiae Natvralis|| De|| Piscibvs|| Et Cetis|| Libri V||

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVII.

VD18 90529014

Titvlvs I. De Piscibvs Flvviatilibvs Sqvammosis.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11089

ὄστρεον legisse videtur, vertit enim ex testaceis, imperite: et in epitome scribitur ὄστρεον.) Gesnerus *Ostracionem* hunc piscem nominandum conjicit. Bellonius vero non aspernando nomine *Holofleon* appellavit, quasi totum osseum. Forma (inquit hic) ad pentagonum accederet, pedalis interdem longitudinis. Incolae ab interaneis protinus emundari curant, deinde vero testam eam duram (testaceum corium) qua contegitur, multos annos incorruptam servant, ut inde lucrum consequantur, quod a negotiatoribus externis novitatis gratia hujusmodi piscis emi sit solitus.

Caeterum dum vivus est penicillum in *cauda* habet, et *pinnas* supra et infra caudam: ac rursus *pinnam* aliam utrinque; oculos albos, os parvum. Color ejus lactescit, et velut in pallidum languens. Is quem ego in museo jam multos annos inter rariora refero, et hic depictum ostendo, ab eo quod supra rostrum conspicitur tuberculo (nasum appellare liceat, piscem ipsum ab eo *Nasum Niloticum*) ad extremam usque caudam vix implet duos dodrantes. Totus est *pentagonus*, totusque item ex articulis ferme pentagonis (ut icon ostendit) constat, qui coctione, imo per se temporis diurnitate dissolvuntur. Branchiarum

scissura semicircularis: juxta quas utrinque pinna est, parva quidem si corporis magnitudini comparetur, sed perquam robusta: post podicem alia similis planae sed brevior. Uropygium totum cutaceo corio tegitur, ut quod mireris, in ostreaceum totius corporis tegumentum ita inseritur, ut a lateribus ei annecti non videatur; quin haud aliter corpori affixum est, quam navi clavus; oportuitque cutaceum esse, ut motui promptus, idoneusque foret. *Oris* rictus pro corporis ratione exiguus; in quo dentes utrimque fere octo, non absmiles dentibus murium. Utraque maxilla cutaceo etiam, non ostreaceo corio quod admodum ineptum fuisset, constat.

Habes hic *hujus generis piscem alium* aequo duro tegumento praeditum, sed qui dimidio minor est, non pentagono corpore, sed ventre triplo quam tergore, latiore, lateribus quodammodo concavis: cujus item articuli non pentagoni, sed fere rotundi, et orbiculati, et in singulis asteriscus venustissime spectabilis. Eminentia quae in medio *dorso* est, non pinna, sed plane ossea substantia gibbi speciei. *Pinna* vero in ejus conspicitur extremo. Caetera superiora similia habet, praeterquam quod naso (ut vocabam) caret, et oculi sub majoribus tuberculis latent.

HISTORIAE PISCIVM

LIBER III.

DE PISCIBVS FLVVIATILIBVS.

TITVLVS I.

DE PISCIBVS FLVVIATILIBVS SQVAMMOSIS.

CAPVT I.

De Trutta Fluviali.

TAB. XXVI.
1.
Alarvand.
de Piscibus
l. 5. c. 12.

Tantum de Piscibus ἀναδούσις et *καταδούσις*. Fluviales sequuntur, et hi *vel mere tales, vel qui etiam in aliis dulcibus aquis vivunt, vel lacustres*. Inter *Fluviatiles* eoque squamosos primus est *Trutta*, Ambrosio *Trocta*, a trudendo Platinae, quoniam semper in adversum et impetuofum flumen nitatur, adversas undas superare. Itali

Torrentinam, quod in torrentibus et rivis montanis abundet, vocavere. An veteribus fuerit cognitus incertum. *Theodonem* Aulonii Figulus putavit; Rondeletius, Gillius, et Bellonius *Salarem* ejusdem. Jovius *Lupum varium* Columellae, Gesnerus Athenaei *Pyruntem*, Figulo obest, quod *Theodonem*, *Salarem*, et *Farionem* unum piscem faciat. *Salarem* parvum esse

Q 3

Sal-

Salmonem superius dictum, et Poëta clarissime indicat. Nec *Trutta Lacustris* seu *Salmonata* erit, cum haec in lacubus nascatur. Lupos inter duos pontes in Tyberi capi diximus: Truttas suburbani amnes ex Reatinis Sublaqueanisque quotidie fuggerunt. Illi frigus vehementer pertimescunt, frigidioribus duntaxat locis gaudent. Quod vero Aelianus in Afraeo Macedoniae fluvio pisces τὴν χεῖραν κατασίντες gigni, et peculiare quaedam muscas circa summam aquam volitantes appetere; piscatores, pro his muscis purpurascens lana hamum vestire, et gallinaceas pennas duas cerei coloris addere, ut pisces decipiant, prodidit, egregie Truttis conveniret, si nomen additum fuisset.

Aelian. H.
A. l. 15. c. 1.

De *Pyrantibus* credit Gesnerus Mnesitheum apud Athenaeum loqui, cum ait: Ex fluviatilibus optimi sunt, qui in rapidissimis fluviis versantur, οἱ τε πυρῆντες. Hi enim non gignuntur nisi in rapidis et gelidis fluviis et facilius quam caeteri fluviatiles concoquuntur. Convenirentque ista Truttae, nisi Casaubonus pro οἱ τε πυρῆντες scribendum esse οἱ τε ἐπὶ ῥέει ἰόντες, ita, ut sensus Athenaei sit, optimos ex piscibus fluviatilibus illos esse, qui in fluminum locis, qua maxime aquarum impetus vergit, quaeque rapidissima sunt, quod plus exercitii habeant, vivunt, putaret. De ipsarum Forma sic scribit Aldrovandus.

Sunt Truttae et Salmoni multa communia; forma nempe tota, et corporis partes externae et internae: caro rubicunda, squammæ exiles, maculae seu puncta, magnitudo, formae mutatio, circa rostrum praesertim, ac simul nominis: (in Truttis Salmonatis peculiariter) ascensus ad summas aquas saltuum vis et agilitas, suavitas in cibo: quamobrem non est mirum, si ex Truttis illis, quas Germani Lachzforen appellant, aliqui aetatis progressu Salmones fieri putaverunt: Pinnis etiam quatuor natant, quemadmodum Salmo. Cauda vero maxime invicem distinguuntur. In Salmonibus enim ea gracilescit, in Truttis semper lata est: in illis pinna caudae longa et bifida, ut in

Alofis; in Truttis brevis et non divisa. Huc accedit rostrum acutius in Salmonibus, quam in Truttis. Rursus partibus internis a Salmonibus et Umbra fluviatili non differunt, nisi quod ventriculi appendices plures et evidentiores habent. Cardanus formam Truttis omnibus communem esse tradit, quod quidem de fluviatilibus verum fuerit: nam quae Salmonata cognominatur, non parum ab iis differt, ut cuilibet icones conferenti notum esse potest. Quae flavescunt item et nigricant, ab albis differre Rondeletius testatur, quoniam illis rostrum sit acutius, et veluti in fronte macula nigra. Praeterea albas minores esse et carne minus flavescere.

Fluviatilis, corporis forma Lupo (inquit Salvianus) persimilis est, rostro tamen minus extento, magis retuso et paululum recurvo. Ore etiam paulo minore. *Albae* testante Rondeletio capite Mugilem quodammodo referunt: brevi nimirum, subrotundo, carnosio, vel potius pingui, coloris lactei. Maxillae et lingua acutissimis dentibus armantur. *Sylvius* sex eorum ordines esse scribit, primum labris connatum, alios quinque a labro in pharyngem abscedentes; in quo tamen dentes sint in contrarium hamati, et qui cibum ex ventriculo regredi prohibeant. Idem ait, branchias utrimque quatuor dentibus hamatis et asperis et duris contumaces habere: quae verba non satis percipio. Cardanus et Bellonius sex inquit in lingua dentes habere: addit Cardanus et certo ordine dispositos: scilicet duos ante, totidem in medio, ad latera positos reliquos juxta radicem. Qui vero in oris rictu sunt, eorum Bellonius, quinque ordines in superiori parte palati facile posse scribit enumerari. Pinnas duas sub ventre superiori tergoris oppositas, et duas ad radices branchiarum habet, unam rursus verum caudam proxime ad anum, quidem e regione est superioris in dorso, quae longo minor est et cutacea. Oculi habet rubentes. Corpus squammis parvis tegitur, et cute quae facile rugatur, et carne divellitur, absceditque.

Dorsum,

TAB.

Aldrov.
de Pi.
l. 5. c.

Dorsum, imo totus fere piscis ex albo flavescit guttis, quales diximus. *Cauda* in brevem et latam pinnam degenerat. *Pinna* tergoris, iisdem quibus corpus maculis conspersa est. Cubitalem magnitudinem non excedit.

Differentias a coloribus duntaxat fortiuntur. Bellonius ex Rilla Neustriae flumine variis notis pictas videri, aliis atque aliis multum diversas, tamen in eodem tractu ceperis, scribit. In Santonum et Bojorum fluviis, reperiuntur, ut Rondeletius prodidit. Captam alicubi flavi coloris et admirationi fuisse, apud Gesnerum legimus. Subnigrae, maculis rubentibus notatae, quem colorem ex senio contractum, quod eae maximae sint, Rondeletius putat, in Misina sunt vulgares. Sunt ibidem *Lachsforen* dictae, nomine ex Salmone et Trutta composito, quae aureis maculis pinguntur. Subnigras rivi ad Crottendorfum, et fluvius, quem Nigram aquam vocant, Suarceburgum oppidum alluens, alit. Multis in locis optimae reperiuntur; et quamvis in majoribus fluviis reperiuntur, in minoribus tamen frigidioribus, saxosis et inter montes delabentibus potius quam contra se habentibus, nasci et degere constat. In altis item montium rivis, etiam tenuibus et exiguis aquis, Truttae satis magnae et pulcherrimae habentur. Ascendunt enim altissime, cum et contra aquam luctari magna vi, et saltu se promovere, ad tres vel quatuor fere cubitos interdum, in ascensu queant. Ex quibus efficitur,

ut haud falsa esse credamus, quae de iisdem Paulus Jovius scribit, eas adversos amnes vel e praeruptissimis etiam caulis decedentes, incredibili impetu subire. Ab Nare enim fluvio in Velinum lacum, qui hodie Pedelucus est, stupenda velocitate volucrum modo ascendere credi: qui lacus ab altissimo montis vertice certis primo coarctatus angustiis, et mox tota aquarum mole praecipitatus, nec subjectis quidem caulis madefactis, veluti e coelo in ipsum profluentem Narem effunditur. Idem in Gardonis fluviis fieri experientia docuit.

Vescuntur aquarum dejectamentis, phryganiis vermibus, locustis aquaticis, et piscibus. Percarum sobolem, Fundulos, et Phoxinos laeves, tanta saepe aviditate appetunt, ut supra aquam elatae in scaphas aliquando incidant. *Auro vesci* vulgus credidit. *Pariunt* mense Octobri, in modicis quas excavavere scrobibus. Laudantur vehementer in *Cibus*, maxime si in frigidioribus et purioribus amnis procreatae sunt.

Quae adverso eorundem impetu fatigantur, atque occurrentibus in aequalium vadum petris illiduntur castigatiora fumina, et aridiusculas carnes ostendunt, sed recenter captae comedi debent: mortuae enim paucissimis horis, quia ob pinguem tenebritudinem ocyllime putrescunt, saporis gratiam amittunt. In Malacca regione Indiae, salitae ad comieatus fervantur; *Cajuba* vocant.

CAPVT II.

De Trutta fluviatili altera.

Tab. XXVI.
2.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 13.

HVCN apud Bavaros (inquit Gesnerus) nuncupatur piscis boni saporis, Truttis nonnihil cognatus, cum alias, ut pictura ostendit, quam ad vivum expressam Achilles Pyraminus Cassarus, praestantissimus Augustae Vindelicorum medicus ad me misit; tum quod pinnulam illam adiposam similiter in fine dorsi habet, et punctis variatur: sicut et icon nostra, et quae in libro Bavarica-

rum constitutionum publicato habetur, praese ferunt: in quo etiam mensura hujus piscis proponitur, duodecim aut tredecim digiti, quibus brevior vendi non debeat. Augustae, ut audio hic piscis vocatur, est *Stott*, *Stottle*, a colore rubicundo, quae nomina nostri *Vmblis* (ut Sabaudi nominant) lacustribus tribuunt. Voracem esse ajunt, in cibo Truttis inferiorem.

In

In Carinthia Huchae rubrae (Rot Huechen) quaedam cognominantur a fluviis, eas Salmoni comparant: carne etiam rubra et boni saporis esse ajunt, et saliri ut inveterentur, solere: quod quomodo fiat Balthasar Stendellius ad finem lib. 4. Opsopoeiae suae Germanicae docet. Colores hujus piscis in pictura nostra hujusmodi fere apparent. Aureolus color passim asperfus est, copiosius tamen circa branchias et oculos. *Pinnae* circa branchias rubicundae sunt: caeterae omnes, sicut et *cauda*, fuscae et maculosae punctis partim nigricantibus, partim aureis. *Dorsum* fuscum est, utrimque ad Indicum vel caeruleum

colorem vergens, ubi et punctis nigris creberrimis distinguitur. *Linea* nigra et recta fere a branchiis ad caudam fertur, Latera media maculis quibusdam subcaeruleis per intervalla distinguuntur. *Venter* candidat. Circa *rostrum* et branchiarum opercula roseus fere color, etc. in capite etiam viridis aliqua ex parte. Huchas istas quidam icone nostra inspecta in quibusdam Germaniae locis ali, in piscinis nobis referebant: et in Traga flumine Carinthiae reperiri, aetatis progressu in Salmones converti (specie rostri nimirum) sicut et lacustres Truttae, quamquam et aliae Truttae Salmonum speciem prae se ferunt.

CAPVT III.

De Thymallo.

TAB. XXVI.
3. 4.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 14.
Aelian. H.
A. lib. 14.
c. 22.

Thymalli solus Aelianus inter Graecos, Ambrosius inter Latinos mentionem faciunt. A Thymo quem olet ita dici, Salvianus contendit. Bellonius Thymum vocavit. Itali Temarum, quali temerarium, quod stolidus piscis, dicunt. Truttarum generis esse, cum pinnarum litus, tum totius corporis figura indicant. Eratque Aelianus Truttis, si eas notas sibi habuisset, potius quam vel Lupis vel Cephalis, quorum communem et mediam speciem similitudinemque gerere scribit, assimilaturus: quanquam et his non ablimilis multum: similior interim Mugili, quam Lupo. Caput pro corporis ratione parvum, in acutum tendit. Os aperitur non longo, sed quadrato fere hiatu. *Ventre* est prominentiore. Rondeletius latiore, magisque ventrosam pinxit, quam par est. *Pinnas* duas habet ad branchias, duas alias in ventre inferiore, a podice unam. In dorso prior magna est, maculis multis pulchris varia: infra partim nigris, partim subrubentibus, supra rubicundis tantum. *Cauda* in duas latas pinnas desinit. Rondeletius corpore ait esse caeruleo: Bellonius vero tergus ex livido in opacum tendere, et Gesnerus fuscum id, vel subcinereum facit: At qui hic exprimitur, Rondeletius scribit: fierique

potest, quod vel loci, vel aetatis ratione evariet. Lineas per latera rectas habet, quarum quae ea dividit a superiori branchiae angulo spineo oritur, et recta ad caudam defertur: sunt et aliae per totum corpus non paucae, singulaeque per singulos squammarum versus, non rectae, sed innumeris veluti arcubus, minimis triangulis uncatas; quod veluti operosum pictores nostri, inquit Gesnerus, non indicant. Obscure sane et in meo pisce quem ad vivum depictum in museo refero, pictor eas expressit. Latera praeterea modo pluribus, modo paucis punctis et lituris nigris temere asperguntur.

Vidisse se idem Gesnerus in fine Decembris aliquando singulis tantum utrimque ad branchias *lituris* insignem scribit; aliumque initio Junii, uno altero puncto vix apparente. *Squammae* ex ejusdem observatione, singulae fere *hexagonae* sunt, hoc est, rhombi figuram imitantur. Latera enim, inquit, earumque utrimque circuli segmentum referunt, supra vero infraque in cunei acumen tendunt, quod tamen in iconibus suis expressum negat. *Branchias* habet utrimque quaternas, et ut Bellonius addit, Harengi et Sardiniae modo, solidioribus horrent, uncinatisque officulis constant. Idem Bellonius *linguam* ostendere

dere albam scribit, dentibus carere, immo ne ullis quidem rudimentis eorum praeditum esse: e contrario Gesnerus pro dentibus, inferius superiusque labrum exasperari, limae instar, introrsum profitetur: et Bellonium haud bene isthaec exanimasse apparet: nam alias *Lavaretum* Gallice dictum piscem, officula ad fauces atque Oesophagi ingressum utrimque habere senis hinc inde denticulis ait, ut in Thymolo comminuta; cum alioqui in Thymallis, et in Lavaretis suis nihil quicquam tale reperias. *Ventriculum* habet mediocre, intestina crassiuscula, pinguedine multa obvoluta; et ut Bellonius ait, apophyses plures ex pyloro dependent, a quo statim sequitur intestinum unum gracile, rotundum, quod ad rectum tendit, in quo excrementa recipiuntur, et ad anum deferuntur. Idem Bellonius, *cor* tam exiguum habere scribit, ut ne inesse quidem ei credatur. *Splenem* Salvianus subrubrum facit, Gesnerus in suo, quem manibus tractavit, fere nigricare asserit. Bellonio teste hic tam magnus est fere in hoc pisce, quam hepatis, quod in nullo alio pisce (inquit) unquam videram, oblongus rubra pinguedine mixtus. Unicus hepatis lobus est, ut idem Bellonius observavit, statim ubi gula finit, stomachum amplectens. Salvianus *felle* carere putat: Bellonius vero tam exiguum id esse tradit, ut vix rudimentum aliquod ejus appareat: et Gesnerus quoque suum Thymallum felle caruisse negat, sed flavi vel subaurei coloris id habuisse. Bellonius folliculum piscium natationi accommodatum plenum semper vidit, ac per spinam delatum. Cum maxime augetur, ad cubitalem *magnitudinem*, teste Aeliano, excrevit: et si qui crebrius capiuntur, minores sint, et ut Salvianus ait, libram non excedunt. Longitudo ad latitudinem fere quintupla est, cauda etiam computata, ut Gesnerus advertit in eo, quem manibus tractans descripsit, latus enim erat digitos tres, longus quatuordecim. *Gaudent* puris frigidis et saxosis aquis, in quibus circa saxa reperiuntur: nec ulli magis in montanis et praecipitibus fluviiis, Truttas si excipias, capiuntur.

Gignunt eas in Germania Rhenus, Limagus apud Helvetios, et Floha apud Misenos; in Italia Ticinus, Addua et Ambra. In Pado rarius capiuntur. *Vicitant* insectis aquatilibus, dejectamentis, millepedibus, pediculis, caridibus, pulicibus aquaticis ac terrestribus. Aelianus alia quam culice esca capi posse negat. Volaterranus Thymallo vesci, et solus quidem inter scriptores, voluit; *χρυσόδαυρον*, id est aurivori dicuntur, seu quod minutula auri fragmenta propter splendorem appetant; seu quod cum majori pretio veneant, oesophagorum aurum absument, et oculos exhauriant. *De odore ejus ita Aelianus*. Ejus capti odor non indignam admirationem habet: non enim ut caeteri pisces pisculentum quandam mittit odorem: imo vero existimes te ejus gentilem herbam, recentem ex terra lectam manibus tenere. Tanta sane odoris suavitate fragrat, ut qui eum ipsum non videt, gratissimam apibus herbam, unde nomen duxit, in manu latere putet. Ambrosius de eo, qui gratam redolet suavitatem, diei solere scribit. Aut piscem olet aut florem: Omnibus suis partibus commendatur *in Cibis*: quibusdam tamen interiori tunica maxime blandiuntur. Circa Albim praefertur Truttis. In Athesi et Addua captos tenerrimos Salvianus fecit. *Majo* mense maxime appetuntur, et loco marinorum saxatiliu praescribuntur a Medicis.

In Medicina, Adeps hujus piscis laudatur, tum contra auditum gravem, si mense Majo in vasculum conjectus soli exponatur, et quod distillat, auri immittatur; tum contra oculorum pterygia, unguis, ruborem, fervorem, etc. si quotidie binae guttae cum pinna instillentur. Vidisse se puellam chemoli affectam Gesnerus inquit, quod malum aliquando exanthemata puerorum sequitur, hoc remedio per septuaginta fere dies continuato, (ut quotidie gutta instillaretur) curatam, rubore mox primis diebus sublato. Addit insuper, habere et pharmacopolas apud suos hunc adipem; et ab iis maxime ad oculorum remedia, ut maculae in eis deleantur, peti solere, deinde etiam ad curandas igne vel aqua adustas partes.

R

CA-

Ambros.
Hexam.
l. 5. c. 11.

CAPVT IV.

De Umbra fluuiatili.

TAB. XXVI.

5.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 15.

Umbræ fluuiatilis Aufonius ex veteribus in Mosella sua meminit, Gesnerus pro eadem cum Trutta fluuiatili, quod ista in Mosella, imprimis ubi se in Rhenum exonerat, abundet, accepit. *Rondeletius ita descripsit.* Piscis est non solum nomine, sed et colore marinis (Umbris) similis, a quo utriusque nomen. Corpus enim est opaci loci modo subfuscum et subobscureum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonenses, demptis Montpelienibus, Umbram vocant. Piscis est ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aspectu affinis. Pinnis et earum situ a Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano unicam, in medio dorso priorem maiorem, posteriorem minorem, subrotundam, et pinguem, squammas parvas, et maculosas similiter habet. Carnis substantiam, partesque internas omnes eadem. *Capite vero a Truttis differt,* quo Carpioni (Italico, Gesnerus) similis est: capite enim longiore est, quam Trutta, ore minore nec tam hiant, rostro non acuto, sed obtuso, maxime in maxilla inferiore, sine dentibus, et sine magna maxillarum asperitate. *Oculis* est patulis,

cornea tunica aurea, pupilla nigra. Corpus a medio sensim gracilescit, in caudam latiusculam, et pinnam bifidam, latissimam deficit. A branchiis ad caudam linea recta (hanc in pictura non expressit) per medium corpus producta est. *Branchiæ* intus sunt quaternæ; *Ventriculus* longus et spissus pinguitudine quæ lacte candidior est, obductus, a quo multæ apophyses pendent. *Hepar* rubet, cui alligata est fellis vesica, *fel* nigerrimum est, *splen* longus et niger. *Intestina* sine gyris ullis ad anum demissa sunt. *Vescitur* terra, aqua, limo, unaque cum his, et cum arena auri lamellas haurit: ob id vulgus auro nutrire Umbram credit: et reuera in ventriculo et intestinis aurum reperiri certissimum est. Carne est sicca et alba: qualis est Truttarum parvarum caro. Hyeme latet: aestate cum Truttis capitur: cui cum in succo et substantia, permultisque aliis similis est, Truttarum generi et tractationi subiecimus. Pura aqua maxime delectatur. *Haec Rondeletius,* nulla coloris facta mentione, quem Bellonius non tacuit: totum hunc piscem sub ventre argenteum esse scribens, dorsum vero terribilissimum habere ex livido opacum.

CAPVT V.

De Barbo.

TAB. XXVI.

6.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 16.

Barbi quoque solus inter veteres Aufonius meminit. Nomen ei Cutacei illi Cirri quæ barbae quodammodo similitudine ex utroque hujus piscis labro dependent, fecere. Bellonius haud incongruo vocabulo *Myssiacatum* vocat, et Graecorum vulgo *Myssiacatum* vocari scribit. Sunt qui cum Mullis, marinis piscibus, qui et ipsi barbati, confundunt. Corporis figura Mugiles fere refert, aut Squalos, nam si latitudinem spectemus, oblongiusculus est rotundus, in latera modice compressus. *Differt a Mugilibus,* quod pinna, quæ in medio dorfi, firmiori aculeo innixa est: pinnae ventris magis sunt flavae; caudae pinna rubescit: Rostro item est longiore et acu-

tiore, cartilagineo et pingui. *ASqualo* etiam perspicuis quibusdam notis differt. Nam cum in extremo rostro Squalos sit os, infra rostrum in inferiore parte illud Barbus habet; unde et superior ejus maxilla paululum prominat: Labra item longe crassiora sunt quam Squalo, caputque compressius. Postremo e superioris rostri extremo duae appendices, ex lateribus duae aliae propendent: quibus et Squalus et Mugiles carent. Est autem appendiculum earum substantia cutacea quidem, sed mollis, lubrica, teres, subrubra. *Venter* est colore lacteo, latera argenteo. *Dorsum* ex albo flavescit, nigrisque quibusdam ac parvis maculis conspergitur. *Branchias*

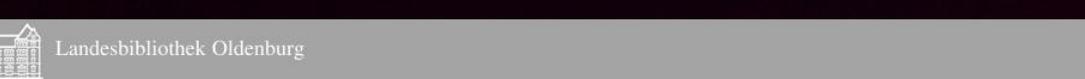
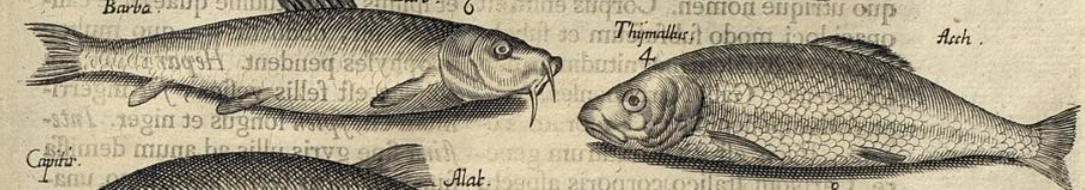
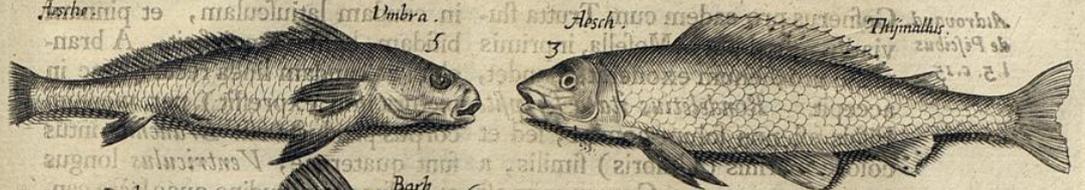
Trutta. Fario

Fordle Fore.

Trutta

Tab. XXVI

Rot. Foral.

... habet quatuor: partem raris ...
admodum parva est: quatuordecim ...
tra spumam sicut in vivit. Ad ...
linea ad caudam portata: minus ...
evidens est: quam in aliis. Dicitur ...
corde. Quatuor parvi sunt: pupilla in ...
gra: quam ambit aureus circulus ...
Videtur iocori. Intelligitur in ...
ras concolora: puritas pinguedine ...
lita. Uterus oblongus est: et ...
vires immixtas reseritissimas: cum ...
progans est piscis. Pondus ...
tamquam librae unius: quandoque ...
vires raro trinum. Salivarius ...
libras excrevit: observavit ...
vires frequenter in Nilo capi ...
sed quo modo Lucius Lascius ...
a Gallico dicitur: sic Nili Mythus ...
suo dicitur. Noster enim Mythus ...
oblongus est: et quasi raris: Nili ...
cus vero crasso et recurvo est corpo ...
re. Eisdem tamen coloris sunt: et ...
eodem modo: dicitur: quod non ...
infectis excrevit: Niloticus ...
notum Cyprium ipsa forma ...
remittitur: vana enim habet ex ...
panam. Pars crassitudine in Nilo ...
protit: ut cum Memphis libras ...
giam pendens: videtur: quo in lo ...
co Mythus vel Niloticus dicitur.

sb notu
1.1.1.1

Bel
Pij

chias habet quaternas: quarum rima admodum parva est: quamobrem extra aquam satis diu vivit. Ab iisdem linea ad caudam porrecta; minus evidens est, quam in aliis. *Dentibus* caret. *Oculi* parvi sunt, pupilla nigra, quam ambit aureus circulus. *Fel* adhaeret jecori. *Intestina* in spiras contorta, plurima pinguedine oblita. *Uterus* oblongus est et bifidus, ovis innumeris refertissimus, cum praegnans est piscis. Pondere plerumque librae unitus, quandoque duarum, raro trium. Salvanus ad octo libras excrevisse observavit. Bello-
Bellon. de
Piscib. l. r.
nius frequenter in Nilo capi testatur, sed quo modo Lucius Italicus, inquit, a Gallico differt, sic Nili Mystus a nostro dissidet. Noster enim Mystus oblongus est, et quasi teres: Niloticus vero crasso et recurvo est corpore: Eiusdem tamen coloris sunt: et eodem modo barbibus quatuor, seu mystacibus exornantur. Niloticus nostrum Cyprinum ipsa forma fere aemulatur: ventrem enim habet expansum. Tanta crassitudine in Nilo proficit, ut eum Memphis libras viginti pendentem viderim; quo in loco Mythus vel Mystus dicitur.

De *Loco ejus et Natura* haec Al-drovandus habet. In lacubus quidem nascitur; sed cum multo frequentius nascatur in fluviis, fluvialis potius, quam lacustris erit dicendus. Scribit Salvianns paucos esse lacus, qui Barbibus abundant, plurimos vero esse, qui eis carent: contra in omnibus fluviis gigni atque ali: ideoque jure inter suos Mosellae pisces Barbum recenseri ab Aufonio. Albertus auctor est, a piscatoribus sibi relatum, ova ab eo custodiri, ne ab aliis devorentur: additque se observasse in cavernis domus suae ad Danubium sitae, quotannis post aequinoctium autumnale congregari hosce pisces, tantaque copia convenire, ut manibus etiam capiantur, ita ut meo tempore, inquit, incolae loci aliquando decem plaustra fere manibus ejecerint. Nam hoc genus piscis frigus non sustinet: quare semper languidus hyeme invenitur; aestate vero mundus et sanus est. Haec ille. *Vescitur* algis, coch-

leis et piscibus, et ne suo quidem generi parcere dicitur; Albertus cadaveribus capi quoque scripsit. *De-gunt* gregatim, *pariunt* ineunte aestate prope litora. Gesnerus ex piscatorum observatione sub collibus et ripis prominentibus libenter versari asserit, et porcorum instar fodere, ita ut aliquando in cavernis inhaereant, et pereant: pinnaeque eorum ab hircinibus nonnunquam infestari, quas faxis affricantes in fundo aquae depellant, aut rapidiora fluminis loca peccant, ut aquae impetu elidantur. Apparet vero cum Squalis quandam occultam exercere *amicitiam*. Nam quemadmodum in quovis lacuum, fluminumque Barbus, ibidem fere semper, et Squalus reperitur; ita e contrario ubi Squalus, ibi semper etiam Barbus, ut Salvanus refert. Claustra fert, et in piscinis aequae et Squalus parit et pinguescit.

Quoad *usum in cibo* Cardanus eum omnino rejicit. Aliis, si in saxosis et puris fluminibus capitur, bene sapit, concoctu est facilis, laudati succi, carnis candidae et mollis, sed plurimis spinis firmatae. Majo circa Rhenum ad Julium laudari, Augusto in Helvetia. Gesnerus prodidit. Salvanus ineunte vere sapidiores dixit. Aufonio grandiores natu, majore in pretio. Nonnulli propter mollem carnem vino prius imponunt. *Ova* venenata, Majo in primis mense Platina auctor est. Gazius scribit, cum experiundi gratia duos duntaxat de ovis hisce bolos comedisset, nihil inde aliquot horis postea noxae percepisse: demum sub horam coenae, plurimam in ore ventriculi sensisse inflationem, quam ut dissolverem, inquit, anisum sumpsi, sed frustra. Post horam faciem apparuisse tanquam in syncope, ita ut adstantes et admirari, et de mea salute timere inciperent. Se interim magnam non solum in stomacho et ventre, sed omnibus membris externis alterationem, et inaequalem quandam intemperiem in unaquaque carnis parte sensisse. Tum supervenisse passionem cholericam, donec infra supraque simul pluries ova purgarentur,

tur, magna cum anxietate et virium prostratione, et maximo vitae periculo. Eundem apud Gesnerum invenies. Sunt qui credant tum esse malefica, cum salicium, quae fluviorum ripas obsident, floribus in aquam decidentibus vescuntur; sed quia nec salicibus nec aliis Barbi partibus ista vis, praestat culpam in idiosyncrasiam conjicere.

CAPVT VI.

De Capitone.

ARTICVLVS I.

De Capitone Aufonii, seu Squalo veterum.

TAB. XXVI.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 17.

Piscis, quem hic descripturi sumus, a magnitudine capitis, *Capito* Latinis dicitur. Apud alias nationes varia invenit nomina, quae apud Aldrovandum, Gesnerum et Bellonium vide.

Quis sit apud veteres, difficile est dictu, Bellonius *Thedonem* Aufonii, quem nullo spinæ nociturum acumine dicit, Rondeletius *Capitonem* ejusdem, Salvianus *Alburnum* Aufonii, et Galeni *Lencefium*, Aldrovandus *Squalum*, ut Romæ vocatur, esse putat.

Marino Capitoni Mugilibusque aliis corporis figura similis est: dorso tamen minus lato et corpore compressiore. In dorso item unicam duntaxat *pinnam* habet, Mugilum vero genus duas, unam videlicet in ejus medio, alteram inferius caudam. Mugiles denique lineas quasdam habent subobscuras a branchiis ad caudam productas, quibus carere omnino *Squalum* Salvianus scribit: unam tamen ei lineam esse Gesnerus proficitur, sed quae leviter appareat. Idem Salvianus ait habere parvum caput, Rondeletius contra crassum et magnum: id quod pleraeque etiam vulgares nomenclaturae indicant. Rursus uterque dentes habere negat. Rondeletius os tantum asperum esse ait: Gesnerus vero dentes ejus latere in faucibus asserit, maxilla fere semicirculari, superne leviter aduncos, ordine duplici, exterius quinos, interius binos. *Dentes* enim ei tribuit Albertus his verbis: Piscium omnium dentes valde acuti sunt, exceptis perpauca, qui in lateribus gutturis, mandibulas habent, ut pilces fluviales magnis

vestiti squammis, *Barbellus* (at huic squammae sunt exiguae) *Monachus*, et alii quidam. Hi enim habent dentes latos aliquantulum, magis ad conterendum cibum, quam ad dividendum idoneos: quomobrem etiam omnes aequales sunt: et ideo natura abscondit eos in gutture, ut clauso ore aqua non suffocet mandentes hos pisces. Tales autem dentes maxime habet *Carpo* (ut *Cyprinus*) piscis, *Labra* sunt satis crassa. *Oculi* nigri, in circuitu aureoli; tempora subflava, *Os* rubicundum, *branchiae* utrimque quaternae geminae, colore totus est argenteo: dorsum tamen minus quam venter et latera pollucunt. *Squammae* splendidae sunt, albicantes, angulosae latae, cute ultra medium obductae, minimis variante punctis. *Aristis* in carne multis abundat, quarum etiam in Capitone meminit Aufonius, qui item a squammarum magnitudine squammeum cognominavit, dum canit:

*Squammeus herbosus Capito inter-
lucet arenas,*

*Viscere praetenero fartim conge-
stus aristis.*

Gesnerus cum circa Octobris calendarum unum ovis gravidum magnum item et praepinguem inspiceret, nullas in eo apparuisse aristas testatur. Quare vel non omni tempore, vel non omni aetate in iis reperiri credendum est. *Ventriculum* parvum habet, intestina parva, *hepar* ex albo rubescens, fel in medio viride, *vesicam* geminam aëre plenam, *peritoneum* nigricans. Circiter libram plerumque implet, aliquando tres et quatuor, aliquando sed rarissime octo

Bellon. de
Aquatilib.
lib. 1.

octo aut novem. Non tantum in fluminibus, sed et in lacubus, sed et iis paucis degit. In Lario invenitur, in Constantiensi non item. Ab Aufonio inter Mosellae, a Bellonio inter Strymonis pisces refertur; sed nec claustra refugit. Dulci piscina inclusus, crescit, pinguescit, et prolem propagat. Expresse Varro. In tertia parte quis habebat piscinam nisi dulcem? et in ea duntaxat Squalos et Mugiles pisces? Servari diu et in aqua pura potest, si eandem saepius mutaveris, vas ad summum repleveris, nec quicquam aliud injeceris, alias suffocantur. *Vescitur coeno et fordibus*, ideo un Vilain in quibusdam Galliae locis dicitur: scarabaeis et animalculis, qui in aquae superficie natant; gryllis quoque campestribus, et uvae acinis, et muscae genere, quod propterea Aletmuggen Helvetii dicunt; cerebro denique bubulo, ideo a piscatoribus hamo subtiliter alligatur. In locis littoribus proximis, in sine veris et sub aestatis initium parit. Mense Majo parere ab uno latere, ab altero quando Cerasa, quae Helvetii Amarella vocant, matura sunt, postea alioqui Gesnero teste prodidere. Inter *gregales* esse censentur. *Usus in cibis* si spectes, inter viles censetur. Carne quidem est candida, sed insipida ac molli, et quae mox extra aquam flaccesceat, pluri-

mis abundans aristis; utrumque tetigit Aufonio dum canit:

Viscera praetenero fartim congestus aristis,

Nec duraturus post bina trihoria mensis.

Improbantur prae caeteris, qui in lacubus, et in magnis coenosisque fluminibus capiuntur; quamobrem Romae, quod vel ex proximis lacubus, vel ex Tyberi afferatur, parvi fit, cum aliqui Tyberinus in ligneis vasis diu vivus conservetur. Contra, in limpidis, parvisque ac saxosis fluviis torrentibusque captus, haud omnino spernari debet, maxime ubi adolevit.

Major enim factus, minus mollis est, ut hic etiam, sicut de Barbo diximus ex Aufonio, in senecta praefereendus videatur. Commendantur apud nos verno potissimum tempore, cum praegnantes sunt: Alii tradunt per totam hyemem admitti mensis posse, et vere etiam usque ad initium Maji: aestate non probari.

Gesnerus apud suos commendari scribit mense Decembri, placereque circa Calendas Octobris, quo tempore unum ovis gravidum, inquit, reperi: magnus is et praepinguis erat: ova quoque sapiebant palato: nec ullae apparebant *spinae*. Idem caput in eo praeferrere asserit.

ARTICVLVS II.

De Capitone fluviatili, seu Squalo minore.

TAB. XXVI.
7.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 18.

Frequens in fluviis est, inquit Gesnerus, vulgo nominatus ein Hasle, in lacu juxta Tugium Ganghasle, vel communiori nomine Weisfisch, quasi albus piscis, item alio nomine Mayfisch, a Mense Majo, quo praeferruntur, quod nomen Alaullis, quoque attribui putat. Italicum hujus piscis nomen nisi *Stretta* fit, (a corpore longiusculo forte, et stricto, id est, minime lato) in Lario lacu, et in Verbano *Gravetta*, aliud se nescire profitetur. Haec vero cum scripisset, piscator Lucarnensis in Verbano vocari ei asseruit, *Letta* vel *Aletta*.

Conjicitque eundem forte esse qui Papiae *Cabacello* dicitur. Germanicum *Hasle*, videtur lepisculum significare, forte quod agilitate ac celeritate natandi lepores repraesentet. Ipse Cephalos aut Mugiles fluviatiles minores vocat, quod fluviatilem Cephalum sive Squalum magis quam Leuciscos referat, adeo ut icone opus esse neget. Pisciculi, inquit, sunt molles, duos aut tres palmos longi, albicantes per dorsum in viridi nigricantes, cauda et pinna dorsi glaucis; caeteris rubicundis minime lati.

R 3

Squa-

Squamulæ tenuibus, argenteis, branchiis ternis. Caro eorum ariftis referta est, ut et Mugilum fluviatilium majorum. Ex his, qui in fluvio apud nos capiuntur, oculis rubere audio, qui in lacu non item. Observavi postea lacustres superna oculorum parte flavere.

Dentes in faucibus utrinque conditos habet, ut Capito fluviatilis, in mandibula curva, exteriori ordine quinque majusculos, interius binos minores, omnes fere in summo leviter aduncos. *Parere* incipiunt medio Aprili, vel paulo ante. Suo tempore (Majo et Aprili præcipue, deinde Junio et Julio: a Majo quidem mense etiam *Weißfisch* alicubi nominantur) satis grati in cibo, et salubres habentur. Aliquando vero vermes eis innascuntur, (*Ligulas* nostri vocant, et *Nestel*.) et omnino insalubres sunt. Hyeme macri sunt ac minime placent. Fluviatiles etiam lacustribus præferuntur. Elixari debent in vino servido. Circa initium Novembris ova in hoc pisce

reperi, quæ magis quam piscis placebant. Idem *Capitonem fluviatilem* CAERVLEVM cognominant differentiae causa, quem Germani, Saxones potissimum, *Jesfen* appellant. Quidam Alalam interpretantur, sed male, quoniam e mari fluvios non ascendit. Capitur in Albi, et in Danubio quoque, ubi *Fentling* vocatur. Cum Capitone fluviatili similitudinem habet, sed colore est in dorso et in aliquibus capitibus partibus caeruleo. Præfertur albus. Germani ad Viadrum *Jesitz* appellant, Marchici ad Viadrum *Jesef* scribunt: alicubi *Bratfisch* dicunt, hoc est piscem assari solitum, per excellentiam. Poloni *Jatze*; Hungari *Zompo*. Non est in magno pretio; nequitiam salubris, quod pinguiusculus sit, et non, saxatili modo, friabilis: suavis tamen satis, quantum ad gustum. Estur frigidus, albus potissimum, quamvis et elixus, et aliis modis. Longitudo ejus cubitum non excedit, nec latitudo tres aut quatuor digitos. Post Pascha potissimum capitur.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 19.

ARTICVLVS III.

De Capitone fluviatili rapace Gesneri.

TAB. XXVI.
8.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 20.

Hoc genus Capitonis, Miseni Rapæ vocant, id est corvum, ut Kentmannus Gesnero communicata icone significavit, quod is volucris instar vorax et rapax sit, quamobrem Gesnerus rapacem cognominavit.

Piscis (inquit Kentmannus) est candidus, argentei splendoris, dorso tamen fulco, et subcaeruleo, *Squamis* tegitur latiusculis, tenuibus et perspicuis, quibus pellicula tenuis argentei nitore subternitur, quæ per squammas translucens, piscem velut argento illitum ostendit, quales etiam caeteri pisces, quos communi nomine albos cognominamus (*Weißfisch*) apparent. Piscis est longus, crassus, et carnosus: caro *aristis* plena. Longitudo ad latitudinem quintupla. *Dentes* ei

non in ore, sed in faucibus sunt (ut aliis quoque hujus generis) longiusculi, utrinque septeni, e mandibulis prognati. *Ventriculus* et *intestina* simul, piscis longitudinem non aequant. Revolutio eorum triplex est, ita ut in summo ventriculus sit, inde tenuius intestinum incipiens revolvi, duas sub eo helicas efficiat.

Tegit hæc dextro latere *secur* (in quo vesica fellis longa conspicitur) altero *lien*. Vesica in eo aere plena, oblonga est, ut in Lucio, Cyprino, etc. Maximi qui apud Misenos capiuntur, ad sex aut septem libras, (xvi. unciarum) accedunt.

Addit Gesnerus, sese audivisse, branchias molles esse, ut in Salmone: *pinna* coloris e fulco punicej. Nomen a rapacitate tulit.

Est

Est enim velut praedo vehemens in aquis: nec minus fere quam Silurus (Glanis) et Lucius, aut etiam amplius, damnosus est vorandis piscibus: quos dum persequitur, in ripam aliquando expellit, et simul etiam ipse interdum impetu in siccum delatus, relinquitur. Hic piscis in Albi nascitur, non aliunde subit, et toto fere anno (sed rarius et per intervalla quaedam) capitur. A *partu* valde augetur, et pinguescit. *Parit* autem circa annuntiationem Divae virginis: quo tempore a stationibus suis catervatim procedunt, magni et parvi: duobus aut tribus diebus ante aut post illum diem: idque ita fore certum est. Quod si nihil impediatur, sexaginta, plus, minus, uno retis tractu, interdum capiuntur. Piscis est *callidus* et extra hoc tempus, quo propter partum gregatim natat, difficilis captu: nisi vel nimii ventorum flatus, quo minus piscatores et retia trahenda audiat, efficiat: vel aqua perturbata, visum ejus impediatur: alias enim inter scamna, quae arena accumulatur, manet, nec facile retibus includitur. Caeterum extra pariendi tempus hamo fere *capitur*, hoc modo. Quoniam vorax est piscis, Phoxinus aliisque pisciculus hamo infigitur, et sic linea per aquam, ultro citroque agitur, eo in loco, ubi

hujus generis pisces degere conjectura est: Hi cum pisciculo pariter hamum devorant, et capiuntur. Piscis est admodum laudatus et boni saporis, tum assus, tum elixus. A plerisque tamen parvi aestimatur, quod idoneum coquendi modum nesciant: nam nisi rite coquatur, sive asses sive elixes, in partes aliquot dilabatur: quod si integrum servare velis, non in fervidam, ut alios plerisque pisces solemus aquam, sed ab initio statim in frigidam praeparatum immittes, ut pariter cum aqua concalescat: tum condies, saliesque, et ad juris fere consumptionem coques. Assandum vero, desquamabis, exenterabisque similiter: deinde sale diligenter consperges et perfricabis, et per duas horas in sale relictum, tandem assabis: ita bonus et grati saporis piscis erit.

Sunt qui pisces assari solitos, simpliciter assent, ovis (aut lactibus) solum non exemptis et salvia infarcta. Alii ova seu lactes, cum hepate et liene exempta, minutatim concidunt; adduntque multum piperis ac caryophyllorum, salem, uvas passas minores, vitellum ovi. hanc impensam in piscem infarciunt; et assant, putantque ita salubriores fieri.

ARTICVLVS VI.

*De Orfo Germanorum seu Capitone subrubro Gesneri.*TAB. XXVI.
9.TAB. II. 7.
Aldrovand.
de Piscibus
1. 5. 6. 12.

Orsum Germani vulgo ein Orff, genus hoc Capitonis vocant, (inquit idem Gesnerus) quod mihi videre nondum contigit, praeterquam Augustae Vindellicorum olim in piscina quadam, ubi mihi invenienti Cyprini colorem prae se ferre videbatur, aqua forte visum meum mutante. Ibidem depictam iconem clarissimus medicus Achilles Pyrrminius Gassarus mihi communicavit.

Dorso est rubicundo, ventre albicante, *squamis* (ut apparet) magnis et laeis. Assi laudantur, prae-

cipue Aprili, et Majo mensibus. Linea a branchiis ad caudam, an probe adeo recta (praeter plerorumque piscium morem) expressa sit inquirendum. Germanicus liber, qui Bavaricas Constitutiones continet, eadem forma piscem hunc delineatum proponit, digitos 12. vel 13. longum, qua longitudine inferiorem capi non liceat: cum vulgarem Aufonii Capitonem, vel novem digitos longum capere concessum sit: unde hunc (Orsum dico, qui tamen ab Orpho marino pisce toto genere differt) ad molem multo majorem excrecere conjecerim.

In

In diversis Germaniae partibus aliter atque aliter (proximis tamen se vocabulis) nominatur, Drff, Erffe, Noßfing, Wurffling: alicubi etiam Elfr, idem ni fallor. (Apud Hollandos Elfr est Alofa.) Intempestive captum, spinulis seu aristis redundare ajunt. Duorum generum hunc piscem esse audio, affatos alios carne alba esse, qui Augustae vulgo Weißfisch appellantur: alios rubicunda vel flavescente, Truttæ Salmonatæ instar. Piscem Norimbergæ quoque in Beniza fluvio frequentem esse ajunt; præferri genus illud, cujus caro rubeat: in superficie discrimen non apparere: squammas paulo latiores esse, quam in Thymallo: carnem siccam, et friabilem, salubrem, ut vel

puerperis concedatur, minus suavem quam Truttarum. Bellonius quoque visâ apud me hujus piscis effigie, forma ad Squalum (id est Capitonem fluviatilem) eum accedere ferebat. Piscem audio lautum, et in pretio esse; muscis vesci. Cyprino minus lautum esse, sed crassiolem: non in aquis fluentibus, nec in lacubus, sed in piscinis ferme reperiri, apud Vindelicos, Norimbergæ, et alibi. Sunt qui Pigo Picone pisci Larii et Verbani lacus eum comparent: et similiter certo anni tempore e squammis ceu clavos quosdam emitere mihi retulerint. Ad Cyprinos ne igitur magis an Capitones pertinet, judicandum illis relinquo, quibus in promptu hi pisces sunt.

CAPVT VII.

De Leucisco.

TAB. XXVI.
10. II. 12.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 22.

Galen. de
Aliment. fa-
cult. l. 3.

Bellon. de
Aquatil.
lib. 2.

Leucisci nomine omne Mugilum genus Hicefio apud Athenaeum venire superius, ni fallor, diximus. Galenus suae speciei piscem *fluviatilem et lacustrem* facit. Salviianus Squalum esse, ideo quod eum Galenus τὴν γέσιν ἐξυτέραν habere scribat (sed perperam, Legendum enim est, κεφαλὴν ἔχον μικρότερον καὶ ἐνχοτέραν) credit; Modernis Graecis *Leucorinus* dicitur. Bellonius, *Albicellam* commode vocari posse scribit, apud alias nationes, Germanos imprimis, varia sortitur nomina. In Germania, circa Argentinam ein *Lauch*, Helvetiis diminutiva voce *Laugele*, quo nomine Galenus dici conjiciebat (inquit Gesnerus) quasi λευκίλλον, id est Albiculam, tanquam olim sic appellassent Graeci, et ab iis mutuati essent Germani. In quibusdam Helvetiorum lacubus, ut juxta Tugium et Bielam *Uvinger* vocitatur, ut a Sabaudis circa Neocomum *Vengeron*.

Diversus tamen ab his piscis est Vangeton in Lemano dictus, cui Helvetii a rubore pinnarum nomen posuerunt. Brelenpes etiam *Onloopt*,

id est, acephalos nominant hos pisces: amputatis enim capitibus, ficatos, alio venales mittunt: cum minimi densis agminibus natant. Helvetiis *Seelen*, id est, animae dicuntur.

Acronii lacus accolae nominibus variant; *Grasig* Lindaniae vocant: Vberlingae *Laugele*; Constantiae dum parvi sunt, *Zienfische* vel *Grasig*: adultiores, *Agonen*, *Agunen*, *Lagenen*. Ajunt enim pisciculos esse vix longiores palmo, *squammosos*, quibus multi abstineant, quod circa latrinas pascantur: suo tempore tamen commendari.

Aestate, inquit, innascuntur eis vermes, quos vulgus, *Nestel*, nominant, quo tempore infalubres habentur.

Ovagerunt usque ad Junium, deinde pariunt. Non solum autem inter se, sed cum illis etiam piscibus latis lacultribus, quos Helvetii *Stotten* vocant, et cum Scardulis five Cyprinis latis *coeunt*, unde piscis genus enascitur, inter utrumque parentem medium, ein *Drittisch*.

Sed

Sed alius est Agonus in lacubus Italiae, et Germanicum nomen Graefing cavendum, ne quis cum diverso fluviatili pisciculo confundat, quem Grefzling, vel Krefzling nominant. In Dunensi Bernensium Helvetiorum lacu, *Blawinling*, id est, caeruleus, hoc genus Leucisci dicitur: nostri longe aliud lacustre tantum genus sic vocant. *Glyssen* a splendore factum, commune est piscibus illis, qui vulgo dicuntur Laugelen aut Swalen.

Squamis medijs tegitur, quae lineolis distinctae sunt. Nonnulli cum priore Rondeletii Leucisco confundunt, sed corporis, inquit hic, latitudine differt, rostroque est acutiore, alioqui pinnis, earum numero, et situ similis est, Romani piscatores a Squalo, teste Bellonio, non distinguunt: neque enim adeo exacte pisces fluviatiles, ut Galli, internoscunt. Etenim Leuciscus aspectu multo hilarior, quam Squalus, minoribusque squammis contegitur. Albo colore nitet, et veluti inter squammas striis rectis interstinguitur. Caudam bifurcam et pinnas albas profert, neque ita latas, ut Squalus. Hic praeterea Leucisco major evadit. Alburnus eidem similis est Leucisco; tamen est paulo latiore corpore, et squammis elatioribus, ac labro inferiore melius infarcto. Est etiam nonnihil discriminis in linea, quae utrinque corpus interfecat: siquidem Leucisco non tam arcuata est, quam Alburno, et Alburnus rotundiori corporis compage constat, ad Cephalum magis accedente. Bellonius nulla ait habere *dentium* rudimenta, verum fortassis haud diligenter inspexit, Gesnerus namque in faucibus utrinque mandibulam curvam quinis armatam denticulis reperit, ut in Bello. Albertus utrinque mobilem in faucibus mandibulam habere ait. In Pado (ut Gesnerus observavit) dodrantem nunquam excedit; crassitie fere aequali pertotum corpus, a capite ad usque cau-

dam. Os aperitur in oblongum, nec prominet mandibula superior. Addit item Gesnerus, apud suos paulo majores capi in fluvio quam in lacu; longiusculos esse, non latos, Haselis non dissimiles specie, paulo breviores, si bene meminit: Dorsi colore esse fusco, flavo, et viridi fere permixtum esse. *Pinnas* albicare, vel nimium ruti admixtum habere, lineam, qua terminatur laterum color, instar iridis resplendere ex flavo et viridi colore. Rondeletius quoque ex fusco partim viridem esse, partim flavum dicit, *ventriculumque* habere parvum, hepar magnum, et in hoc fellis vesicam: denique multum *pinguescere*. Quo loco in cibis haberi debeat, apud Galenum legimus, qui conditam seipso meliorem effici, quod quicquid in sapore est mucosi abjiciatur; meliorem recentem, diutius in muria servato, scribit. Testatur Bellonius, nondum provecti magnum numerum veris initio capi, modicoque sale conspersum atque exsiccatum, Byzantium deferri, vendique Majo, Junio et Julio mensibus. Eorum capturam majorem fieri ex Epiri lacubus, Venetosque his maxime uti, ad seque navibus adferri curare, et eodem vocabulo cum Epirotica lingua, quae Scouranicos dicit, Scourancas nominare: quae cum Leucorinis, inquit, majores sunt: ambo tamen pisces sale conspersi et fumo infecti atque exsiccati, ad externos mitti, ut nostri Harengi foreti, consueverunt. Sic Bellonius. Gesnerus commendari scribit Aprili et Majo mensibus, Februarioque non insuaves invenisse; quo tempore lactes in mare pleni erant, eodemque mense a suis laudari. In Italia quidem, hyeme imprimis capi. Veru tostos, sale, aceto, olivo, pipere et cinnamomo conditos Grapaldus laudat: et Rondeletius denique molli suavique carne esse tradit, et pinguedinem ejus aurium doloribus succurrere, et cum felle ejusdem permixtam oculorum caliginem abstergere.

Bellon. de
Aquatil. l. 2.

CAPVT VIII.

De Leucisco primo Rondeletii.

TAB. XXVI.
II.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 23.
Bellon. de
Aquatil. l. 2.

Haec Leucisci species, in Italia *Lascha*, in Gallia *Hardon*, quod facile per longum tempus in vasculis aquatilibus seruari possit, alibi apud Italos *Dorada*, quod in eo tractu caput ejus aureo colore fulgeat, Helvetiis *Roterigle*, quasi *trytrophthalmos* dicitur. Bellonius *Sargum Sargonemve*, qui inter marinos Mugiles fluuios subeuntes, ab Aristotele recensetur, perperam vocitavit. Capitoni seu Cephalo fluuiatili corporis aspectu, pinnarum numero, situ, figura, squammis similis: sed capite est minore, corpore latiore. Dorso caeruleo cervice virescente, ventre candido, oculis flavescentibus. *Dentibus* caret. Imo palato ossa habet. Bellonius ad Cyprini magnitudinem unquam accedere negat: aitque corpore quam *Squalus*, compressiore esse, pinnasque habere subrubras, parvos item *Cardonos* pinnam caudae longiorem exerere quam *Leu-*

ciscum: (sic vocat piscem proxime praecedentem) et antequam in extremum pinnae, quae bifurcata est, desinat, rotundari: *Latiusculis squammis* contegi, ipsoque capite magis ad *Leuciscum* quam ad *Squalum* accedere. Oblongius et paulo crassius habere corpus, quam *Abramis*, ac denique tergore esse magis quam *Squali* nigricante, et auri colorem referente. In *Ambra Melegnarum* alluente numerose capitur. Sed et *Peni* sinus lacus delicatissimos profert. Alacres sunt et vividi, omnes *ova* habere, et foeminae esse creduntur. *Solidiuscula* illa et rufa. *Partus* Aprilis inchoatur, et ad *Maj* pergit medium. Laudantur antequam pariunt, *Januario*, *Februario*, *Martio* et tota hyeme mediocriter: sunt qui *Aprilis*, et *Majo* commendant. In vinum fervidum immixti elixantur. *Rondeletius* carne esse fluxili et parum nutriente dixit.

CAPVT IX.

De Oxyrincho Rondeletii, Corvo Nilotico et Naso Alberti Magni.

TAB. XXVI.
13.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 24.

OXYRINCHI nomen inter polysema censetur. *Diphylo* apud *Athenaeum* *Mugil* est, fluuiatilis; idem, ut *Rondeletius* insinuare videtur, cum superiori *Gallorum Gardono*: *Straboni*, *Aeliano*, aliisque inter *Nili* pisces recensetur: eidemque *Aeliano* rubri maris quoque piscis est, ac denique *maris Caspii*, ut in *Sturione* dictum est. A quibus omnibus differt, (ni fallor) *Oxyrinchus* iste *Rondeletii*, *Antverpiensibus Hautin* vocatus, rostro longo, tenui et maxime acuto, unde *Oxyrinchium* recte a se appellatum fuisse putat, nisi mavis, inquit, *Sphyraenam* fluuiatilem vocare, quia marina *Sphyraenae* rostrum simile habet, molle et nigrum. *Squammis* melioribus tegitur. *Pinnas* in dorso tres habet, in aequali spatio a sese distantes: toti-

dem in ventre habet, quot *Barbus*. Quarendum nunquid idem sit, qui *Frisiis Snepel* appellatur, a *Scolopace* ave, puto, quam *Snepam* dicunt; *Galli* vero a rostri proceritate *Beccasam*. *Gesnerus* in *Albi* fluuiio quendam quoque piscem *Sneppelsingen* vocari tradit, sed a superiori diversum, paruum nempe, et candidum, *Capitoni* fluuiatili similem.

CORVUS Niloticus, corporis figura *Mugilibus* similis est, sed caput pro corporis ratione (longum enim dodrantes duos) paruum. *Maxilla* inferior superiore brevior. *Pinnae* ad *branchias*, utrimque una breues: in tergore ultra medium alia oblonga: in supina parte a *podice* alia: in ventre una, de pisce hoc, quod praeterea dicam, non habeo.

NASVS

TAB. XXVI.
15.

NASVS ab oris figura seu naso valde crasso, nomen sortitus est. Nasomem vel Nasutum bene dixeris: et quia labrum seu rostrum superius crassum, simum obtusumque habet, non male Graece Pachyrinchus et σιμόν, Latine Simus vocabitur. Genere Squalo ac Leuciscis fluviatilibus adscribendum esse, et corporis totius figura indicat, et Albertus quoque attestatur Monacho, hoc est, Capitoni fluviatili similem esse inquam, sed tenuiorem, naso valde crasso. Et Gesnerus esse tradit, qui fluviatilibus Barbis hunc piscem comparant, quod ad corporis speciem: aliquos piscibus Erilen vulgo dictis apud Germanos. Ipsi vero specie, squammis et colore Capitonem fluviatilem referre videtur: sed ad eam magnitudinem, inquit, non perveniunt. Lonicerus duorum triumve palmorum magnitudine esse ait, et oris formam peculiarem habere. Venter eorum intrinsecus nigerrima membrana ambitur: unde joculari

nomine Germani hunc piscem Scribam cognominant. Os modice deorsum vergit. Lapidem habet in capite, teste Alberto. Capiuntur in fluviis et rivis. Libenter enim in rivis ascendunt, inquit idem Gesnerus, in lacum non veniunt, nisi ad initium ejus tantum, praesertim vere. Albertus Danubii piscem esse ait, et aquarum in Danubium influentium. Coeno et spurcitiis vescitur. Caro alba et laxa est, spinulis referta, ut et Capitonis et aliorum multorum fluviatilium, praesertim circa caudam. Verno tempore praeseruntur et pinguescunt. Apud Helvetios tamen Novembri mense laudantur: si modo unquam laudandi sunt. Nam caro eorum semper laxa et insipida est: quamobrem assare eos potius quam elixare coqui solent. In Rheno praestantiores habentur. In libello quodam Germanice vulgato de piscibus, Februario et Martio et cum salices stillant, eos praeferi legimus. Haec fere Gesnerus.

CAPVT X.

De Gobio fluviatili.

ARTICVLVS I.

De Gobio non capitato.

TAB. XXVI.
16.Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 27.

Gobio fluviatilis est duplex. Unus non capitatus; alter capitatus. NON CAPITATI Dorion apud Athenaeum inter fluviatiles meminit, fortassis et Aristoteles, dum eos in fluviis pinguescere scribit. Mediolanensibus Varira, forte quasi varius. Ubique enim rotundis nigris maculis distinguitur, vocatur Germanis *Kresling*, aliis Leutesser, quod cadaveribus submersis vescatur. A Gesnero ita describitur. Gobio noster, ein Gressling, quem nuper captum in lacu, inspexi, mense Januario ovis gravidus erat: barbatulus, cirris singulis in angulis labiorum perbreuibus. Pupilla oculorum nigra, ambitu candicante. Maculae a capite caudam versus per media utrinque latera nigricantes, rotundae, magnae proportionem, circiter decem, singulae deinceps digeruntur:

et similiter per medium dorsum. Cauda etiam maculosa est, et dorsi pinna. Vesica bifida, magna proportionem. Longus est plerumque quinque aut sex digitos. Fel habet subviride, caudam bifurcam. Os cum aperitur rotundum et veluti e praeputio se exerens, deorsum nutat. Lapilli in cerebro perexigui sunt. Haec ille.

Squammis tegitur parvis. Quamvis ab Aufonio, qui eum *Barbi jubas* aemulari cecinit, fluviatilibus accensetur, in lacubus tamen quoque capitur. Degit in fundo et coeno, unde Fundulos quibusdam vocari etiam diximus. Vescitur musco vel alga, item arenulis, et hirudinibus minimis lacuum. Creditur cadavera hominum submersa depasci, unde nonnulli anthropophagum

phagum dicunt: quae res aliis fortassis ansum praebuit, ut ex cerebro equorum procreari dixerint, quo quidem in aquas abjecto vesci, a ratione non est alienum, nam et Bellonius testatur, calvariis bubulis in aqua projectis oblectari, ejusque gnaros Ligeris accolae, calvarias eas studiose adservare iis denique in Ligerim immerfis, Gobios allicere, ut facilius eos postea capiant. Idem testatur Rondeletius. *Capiuntur autem facile et magna in copia, inquit Gesnerus, circa ripas lacus nostri retis genere, quod Stofzbaren appellant.*

Aliquando bis aut ter anno pariunt. Aestate vermiculis quibusdam in ventre vitiari dicuntur, teste Alberto. Rondeletius carne ait esse molli insipida, virus nonnunquam resipiente: fallique medicos, qui

Gobiones fluviatiles aegris apponi volunt, his eam inesse succi bonitatem existimantes, quam Galenus in marinis commendat, ab hisce enim illos hac dote multum superari. Coenum aliquando resipiunt. Author de natura rerum, salubriores esse ait, ubi aquas arenosas in nutrimentum habent. Et Gesnerus elixum fatis solidum esse testatur, nec contemnendum in cibo.

N. Ad Gobiones referimus piscem Rhemi ac Moeni alumnium rariorem, quem Obriss, seu Obvess, quasi Obvess, Piscatores vocant. Ambire enim videtur inter Gobionem et Percam. Hujus iconem, exhibet Tab. 31. ea figura ac magnitudine, qua cum duobus sociis captus est non procul Francofurto, 16. April. 1649.

ARTICVLVS II.

De Gobio capitato.

TAB. XXIV.
9.
*Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 28.*

Gobio capitatus nomen istud a Capite pro corporis ratione maximo accepit. Non tantum apud Italos, sed et inter Germanos varias fortitus est appellationes. *Gropp* dicitur inter Helvetios, *Cop* vel *Kop* in Carinthia, *Kaolrapp* in Franconia: alicubi *Mul*, circa Tridentum (qua parte Germanice loquuntur) *Tholiman*. Saxones et Miseni a capite, quod fere globi instar rotundum habet, sed compressum, varia ei nomina fecerunt: *Keuling*, *Kulingk*, *Kulheit*, *Kaulheupt*. Anglice a *Bulhed*, a capite taurino, quasi Bucephalum dicas, nempe ob magnitudinem, non similitudinem formae. Rondeletius et Bellonius *Βότρυς* vel potius *Βότρυς* aut *Βότρυς* Aristotelis esse volunt; sed cum is duntaxat in fluviis sub saxis stabulari, quod et aliis competit, scribat, nihil definiti potest. Cremonensibus *Bot* vel inde vocatur, quod Bufonem, qui Botto vulgo, deformi oris rictu referat. Pisciculus est ranae piscatricei similis, si parva magnis (inquit Rondeletius) conferre licet, corporis figura et colore. Capite enim magno est, lato et depresso. Oris magno hiatu, sine dentibus: sed pro iis labra instar limae

*Bellon. de
Aquatil. l. 2.*

aspera habet: pinnas binas ad branchias, rotundas, et ambitu pulchre cristatas: duas alias inferius parvas, longiusculas, albicantes in medio summi ventris: aliam abano ad caudam: in dorso quoque geminas, non singularem, ut Rondeletius scribit, qui aliam forte speciem, inquit Gesnerus, nobis ignotam vidit: nam et cauda, quam suo attribuit Cotto, proportionem multo longior est, quam in nostro. Ex his dorso pinnis brevior, quae capiti propior, altera longior caudam versus, quam tamen non attingit: idque in fluviatili et lacultri genere similiter. Oculi sursum spectant. Branchias quaternas habet, *hepar* magnum sine felle. Si corpusculum spectes, ventriculum magnum. Foemina ovis immodice turget, quae in pectore in globos collecta, geminas veluti mamillas prae se ferunt, et membrana vestiuntur nigricante. *Lapillos* in capite habet. Qui in lacubus degunt, (ut Tigurini lacus exemplo ostendit Gesnerus) non solum magnitudine inferiores sunt *fluviatilibus*: raro enim ultra digitum medii longitudinem excrescunt; sed specie etiam differunt; et si

TAB.
18.
*Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c.*

TAB.

et si vulgus forte non discernat. Nempe, colore magis albicant, cum illi nigriores sint. (Corpus varium est, partimque albicantibus partim fuscis punctis, et maculis etiam nigricantibus transverlis distinguitur.) *Spinulis* circa branchias pluribus et acutioribus, brevissimis tamen illis, et visum paene latentibus horrent; quibus digiti etiam, si retro ducas, configuntur. *Pupilla* oculorum aliqua ex parte pulchre virescit, et gemmae instar resplendet, praesertim ad solem. E lacu in fluvium non migrant: neque fluviatiles in lacum. Gustus etiam suavitate fluviatilibus longe sunt deteriores. Icon quam dedit Aldrovandus Gesneri est, diversa nonnihil ab ea, quam Rondeletius exhibuit, pinna dorsi singulari, et cauda penicilli instar, longiuscula: unde suspicari licet, aliud genus Cotti circa Monspelium haberi. *Degunt* in rivis frigidis ac montanis, et fluviis praecipitibus, sub lapidibus et inter Saxa. *Carnivori* creduntur, et a se mutuo

devorari certum est. Mense Martio circa festum Paschatos *periunt*. In aquae fundo non tam natant, quam subito impetu teli instar se vibrant, et quo volunt trajiciunt. Gesnerus testatur, legibus piscatoriis licere, eos capi in flumine a Calendis Novembris usque ad Pascha: extra vero illud tempus, nec retibus, nec fulcina, neque alio modo licere: hamo autem nunquam. Nassis uti permissum esse, a die D. Marci usque ad exitum Maji, non arctius tamen contextis, quam ut Gobii capitati evadere queant. Coctos esse suavissimos et ori gratissimos cum ovis, quae pingua, copiosa, et delicatissima, Matthiolus prodidit. Carne molli, Rondeletius, dura Albertus fecit. Apud Helvetios fluviatiles duntaxat, et quidem circa brumam et Januario mense in deliciis sunt, quidam a Calendis Decembris ad Calendas Aprilis commendant; omnes, capita, quod spinis tantum cuteque constant, rejiciunt. Placent et frixi.

CAPVT XI.

*De Aspero Pisciculo.*TAB. XXVI.
18. 19.Aldrovand.
de Piscibus
15. c. 29.

Hujus Rondeletius meminit, eademque a maxillarum asperitate cognomen inditum, aitque Lugdunensibus *Apron* appellari propter squammaram asperitatem, Rhodanoque peculiarem, caeterum non quovis ejus loco, verum in ea fere parte reperiri, quae inter Viennam et Lugdunum interjecta est. Pisciculus, inquit, est *capite* latiore, quam Gobio, in acutum desinente: ore medio, *dentibus* caret: sed maxillas asperas habet, foramina ante oculos. Colore est rufo, maculis nigris latis, a dorso ad ventrem oblique descendentibus varia: Pinnas ad branchias, et in ventre similes cum Cottis habet, sed in dorso dissimiles: duae enim sunt a sese junctae. Vulgus ait pisciculum hunc auro *vesci*, quia arenam cum qua nonnunquam auri laminae sunt, haurit. *Carne* est ficiore quam Gobio.

TAB. XXII.
19.

Ad hunc referri potest, *et is piscis Danubianus, quem Julius Alexandri-*

nus ad Gesnerum dedit. De eo ita Gesnerus. Forma quidem tota, et singularae ferme corporis partes, inquit, in utriusque pictura convenire videntur, nisi quod pinna ab ano in nostra icone nulla est, pictoris forte incuria. Nulli enim piscium, opinor, haec pinna deest. Rondeletius *Lacertum* peregrinum suum sine ea pinxit, quam Salviianus eidem addidit. Bellonius in sola Taenia hanc pinnam se non reperisse mihi retulit. Piscis, quem exhibemus, Germanicum nomen est *Zindel*: velut alii scribunt, *Zinde, Zindel, Zinne, Zingel*. Ungari *Kolcz* appellant. Icon ad me missa, digitos XII. longa est; quam longitudinem in hoc pisce mediocrem esse audio. Colore est, partim e fulco rufescente, partim nigris *maculis* latis magnis per intervalla distinctus: quarum aliquae a dorso ad ventrem, qui cinereus est, oblique tendunt. *Oculis* color Indicus: et aliquid sub eis rubri. Audio eum ad librae pondus, id est, unciarum XVI.

S 3

acce-

accedere: (alii etiam trilibrem fieri retulerunt) *caudam* adeo duram habere, ut vix amputari possit: pinnas in dorso aculeatas in capite Percae instar, (icon nostra pinnas molles, non aculeatas, prae se ferre videtur) nostrum acuminatum; carnem candidissimam. Sunt qui forma et colore Cani marino comparent: alii Lucio, praecipue quidem capite: absque *squamis* esse ajunt, instar Anguillae. (Rondeletius Alperum suum a squamarum asperitate vulgo Gallice *Apron* dictum ait.) Lautissimum esse addunt simul et *saluberrimum*, omnium Danubii piscium, ita ut vel puerperis apponatur, et divitum duntaxat mensas oneret: quod equidem miror, si squam-

as non habet: fere enim omnes, qui *squamis* carent, minus salubres existimantur. *Ferunt* eum Danubius et Tibiscus. In Danubio prope Bosoniam magna ejus copia capitur. Viennae etiam non deest; et in Bavariae fluvius, ut Isara et Leifaca: hic quidem e lacu Ammelfee fluitat in Rachellee lacum, et inde rursus in Isaram fluvium. In piscinis fervari non potest. Eiusdem piscis effigiem illi, quam dedimus, similem, coloribus tantum diversam (ventre et pinnis albicantibus) Raphaël Seilerus Jurisconsultus doctissimus, comes Palatinus, clarissimi Augustanae reipubl. archiatri Geryoni filius, ad me misit: in qua similiter nulla ab ano pinna, nullae squammae apparent.

CAPUT II.

De Cobitide fluviali.

ARTICVLVS I.

De Cobitide Rondeletii.

TAB. XXVI.
20.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 9.

Triplex invenitur *Cobites*, fluvialis Rondeletii nempe, *Aculeata*, et *Barbatula*. De illa ita ex Gesnero, et Rondeletio Aldrovandus. Idem Rondeletius fluviatilem hunc pisciculum antiquis, qui de fluviatilibus parum fuere solliciti, in dictum, *Cobiten*, *Cobitidem*, fluviatilem nuncupavit, quod marinae, inquit, perfimilis sit; cum alioqui neque situ neque numero pinnarum cum marina conveniat; quare similitudo isthaec ad *Cobitidem* barbatulam potius pertinet: ad haec *Cobitis* marina laevis est, uti et *Barbatula*; contra *squamosus*, quo de loquimur, pisciculus est, nisi figura exhibita nos fallat, quod quidem suspicari licet. Ipse enim Gallis *Lochefranche* vocari asserit, vel quod totus laevis sit, et aculeis careat; vel quod mollior sit, et salubrior: quamobrem *Cobiten* forte hunc pisciculum, inquit Gesnerus, vocat, quod ad *Gobionem* fluviatilem *Aufonii* accedat,

non ad marinam *Cobitin*. *Degit* in rivulorum et fluviorum ripis, digitali magnitudine, rostro satis prominente. Corpus flavescit, et maculis nigricantibus notatur, subrotundum est et carnosum. *Pinnae* duae sunt ad branchias, duae in ventre, unica ab excrementi meatu, unica in dorso. Gesnerus cum hoc piscitio idem putat, vel saltem simillimum, suis *Rylerle* nuncupatum; *Digiti*, inquit, longitudinem parum excedit, colore per dorsum e caeruleo virescente, per latera et ventrem candido. In Silo torrente capitur ad Tigurum circa lapides: et ex eo *Limagum* annem ingreditur, inter lautos pisciculos habitus. Rondeletio suus *Cobites* carne est humida, et viscida: si in aqua fordida et coenosa nutriantur, pinguescit, sed multo insalubrior rediditur. Pro *Cobite* Rondeletii nos aliam iconem dedimus, eiusdem ni fallor, piscis.

ARTICVLVS II.

De Cobitide aculeata.

TAB. XXVI.
21. 32.

Cobites *aculeata*, quae *Mustela* parva imberbis dici posset, Gallis est *Perce*, quod *Petras* quasi videan-

tur perforare (duos habent in branchiis aculeos, utrinque unum, ad caudam spectantes, dentium cerasitis longitu-

IVXX. 22
Aldrov.
loc. c.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 30.

gitudine, quibus sese impellunt, ut minima inter lapides foraminula subeant) Germanis Steinbeis, seu Dacobythus, Oxyrinchus non incommode aliis. Pisciculus est inquit Albertus, eodem colore, quo Fundula. Non est autem rotundus, sed quasi columnalis compressus, et habet spinam acutam juxta os, qua cum recurvato capite vulnerat manum se tangentis. Bellonius quoque et Rondeletius aculeum in operculis branchiarum utrinque unum habere tradunt. Albertus branchiis ipsum carere omnino ait; cuius errorem detegit nuper Georgius Fabricius, qui parva foramina circa oculos eis, sicut in Lampredis inesse observavit, teste Gesnero, qui pisciculum esse ait exilem seu tenuem, et oblongum. Fundulo, de quo mox, similem, paulo longiorem: nam quatuor aut quinque digitos aequare solere: maculosum, capite acuto et deorsum vergente. Rondeletius spinam internam duram quam in praecedente rigidiorum esse monet, ideoque inter edendum molestiorem esse: saepius vero etiam ichthyopolas parum cautis imponere, et pro levibus vendere, caeterum imposturam inter edendum facile deprehendi. *Degit* in aquis fontanis et rivis praecipue. Ex his vero migrans cum aliis fluvios, tum Albim

maxime subit, ut Gesnerus refert, qui et apud suos nullum aut certe rarissimum esse scribit, circa Argentinam vero frequentiorum, et ex Georgii Fabricii testimonio in Misena optimos capi in Mulda prope Doblam oppidum: in herbis, algis et coeno *degere*, atque inde *viditare*. Majo mense cum Fundulis parere, aliquando vel bis vel ter. Rostro lapidibus mordicus se affigere, et aliquando vasis etiam, licet aeneis, quibus in foro piscatorio a mulieribus, inquit, injiciuntur, ita ut fugere videantur. Esse quando complures gregatim haerentes inveniuntur. Rebus angustis, id est, quorum perangustae sunt maculae, capi, cum aliis pisciculis circa ripas fluminum. Bellonius pisciculum esse scribit admodum *vivacem*. Eidem delicatissimus est: contra insinuare nobis videtur Rondeletius in cautis pro laevi Cotitide obrudi inquit, fraudemque edendo detegi: et Gesnerus vilissimos vocat, carne tenaci, Fundulis multo ignobiliores. Aprili mense et Majo minus improbari; praeferri gravidos: frigi debere butyro: Misenos circa bacchanalia, et Martio mense eos commendare, antequam migrent, quod tum ovis gravidi sint: praestantiores apud eosdem non in Albi, sed in Mulda capi.

ARTICVLVS III.

De Cobitide Barbatula.

TAB. XXVI.
22. 23.
Aldrovand.
loc. cit. 31.

Cobitis ista *Barbatula* nomen a Cirris tenuibus e rostro barbae modo dependentibus obtinuit. Albertus M. Fondelam, Germani Grindela vocant. Gesnerus Mustelam fluviatilem dici posse putat. Indicis digiti crassitudine est, inquit Bellonius, quinque digitos longa (pinguis Lochia) tota puncturis seu punctis distincta: notataque in tergore et lateribus habet, nunc grandes, nunc parvas ac nigricantes, quibus ipsa etiam quodammodo pulla apparet; sed ventre est candido. Pinnae utrimque unam in lateribus gerit: item in ventre duas, in tergore vero summo unam adipodum parvam: item sub cauda ad anum alteram. Pinna caudae rotunda est: reliquae omnes, obtusae et

latae. Cirris quaternis, utrinque, duobus (Barbi modo) tanquam mysticibus insignis est. Os habet parvum sub longo *naso*: ejusque *intestinum* statim a stomacho (quem hepar fovet) resecta per ventrem ad anum ducitur. *Fel* dextro hepatis lobo adfuturum: *Lienem* insignem, et rubrum habet. *Cor* sub branchiis, suo pericardio obvolutum, *ova* singulari vesicula, ut aliis piscibus bicorni folliculo conclusa. Haec ille. Duo *genera* esse hujus pisciculi Georgius Fabricius Gesnerum in epistola monuit. *Unum* commune, quod in deliciis habetur, et insigni magnitudine apud suos (Misenos) capitur in Flohi amne: alterum et tenuitate corporis, et colore et sapore diversum, quod a Saxis nomen est consecutum, Stein-

Steinmirlin. Limpidis et saxatilibus locis gaudent, quamvis et circa ripas et in coeno, unde Mollgrundel dicuntur, reperiuntur. Plurimi in rivis, quibus majora flumina ingrediuntur, capiuntur, idque praecipue Februario, Martio et Aprili. Gesnerus medio mensis Maji captos, ovis gravidos vidit; aitque post Pascha parere incipere: quamvis non desint, qui vel singulis mensibus eos parere asserant. De Usu ipsorum in cibis ita Aldrovandus. Tam delicatus pisciculus est, ut Lonicerus inter omnes fere primatum tenere scripserit. Teneros tamen praesertim et nuper natos in deliciis haberi, Gesnerus ait, eosque cum jure coctos ex eodem, quod mireris, cum pane cochlearibus edi: quas delicias, inquit, aliquando circa summum Acronium lacum gustavi. Salubres vulgo existimantur, ita ut medici et-

iam aegrotis alicubi eos permittant. Esse sane solidiuscula carne, et odore non piscoso, ut alii plerique sed magis grato, idem Gesnerus asserit, et cum exigui sint, nec pingues, non multum replere: praeferrunt a Misenis majores, et qui a saxis denominantur: colore saporeque differre, corpore tenuiore, carne duriore, et quae in elixis tenacius spinis haereat. Commendari maxime a natali Domini usque ad Pascha, quoniam tum parere incipiant: alios Februario, Martio, Aprili mensibus eos praeferre, usque ad initium Maji. Teneros vero nunquam non laudari, maxime si cum apio, petroselino, edantur. Vino calido injecto elixari debere, idque brevi tempore et sub finem modico aceto affuso, ad ejus fere consumptionem coquendos, quomodo Gobii captati etiam parantur.

CAPVT XIII.

De Phoxino squammoso.

TAB.
XXVII. 5. 6.
Arist. H. A.
l. 6. c. 13. 14.

Quid de Phoxino Aristotelis statuendum sit, ex ipsius verbis colligere difficile est. Statim enim ac natus est ova habere, et semel in anno in stagnis fluviorum et arundinetis lacuum, quae *πολιωνάδας* vocant, ova ponere dixit. Rondeletius eo nomine duos squammosos pisces describit. Unus, quem in Picardia sub nomine Rosere vidit, dimidiati pedis longitudinem nunquam superat. Corpore est lato et compresso, oculis magnis, colore luteo, bramis minimis, corporis specie simillimus. Semper uterum Ovis refertum habet, ideo cum illis nasci piscatores tradunt. Alter vocatur a rubore caudae, Rose. Reliquo inquit corpore caeruleo est, paulo major, minus lato corpore, ovis semper plenus, etiam maximus. Cum priore eundem esse conjicit, qui apud Helvetios Bambela vocatur. Gesnerus, Pisciculus, inquit, est tres aut quatuor digitos longus: sex quidem digitis longiorem non vidi. Caput ei crassiusculum pro sua magnitudine, nigricans, iris oculorum crocea: qui color etiam ad pinnarum initia omnia spectatur, in pinnae dorsi

quoque initio, in majoribus et adultis. Pinnarum ad branchias articulus veluti carunculam quandam habet, in aliis parum, in aliis valde croceam (in aliis si bene memini, rubentem) pro aetatis nimirum et sexus differentia, fortassis et aquarum et regionum, in quibus degunt. Squammosus habet albicantes. Linea fusca oblique a capite ad caudam fertur. Pinna in dorso medio unica est, binae ad branchias, totidem in medio ventre, alia post anum. In principio caudae macula atra notatur, et aliis minoribus, singulis, ad initia pinnarum utrinque. Dorsum et latera nonnihil flavescunt. Sapor in cibo subamarus. Reperiuntur in fluentibus solum aquis, ut audio: non etiam in lacubus et coeno, ut laeves, quos e rivis, lacus et flumina majora ingredi diximus: unde eos, laeves, nostri a rivis Baebammelo nominant. Idem in Glatto flumine apud Helvetios, parvo ac coenoso, ab iis, qui caneros captant, subinde inveniuntur, et abijciuntur. A bacchanalium vel quadragesimae initio usque ad Calendas Maji nassas non angustius contextas, quam ut Gobii captati

Gesner. in
Phoxin.

tati et Bambelae ex his evadere possint, in flumen immittere piscatoribus nostris licet. Bambelam nostram Itali quidam, ut audio, eodem quo Gobium fluviatilem nomine appellant, Varon. Verbani vero accolae circa Lucarnum Stornazzo, vel Sterniculo.

CAPVT XIV.

De Bubulca Bellonii, et Rutilo fluviatili Gesneri.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 32.

Proximo *Bubulcam* Bellonii subijcimus, quia eum priori illi, quem Rosiere Piccardi vocat, cognatam Gesnerus facit. Ita vero de eo Bellonius: Sordidus admodum et vilis pisciculus Gallico vulgo e re ipsa Bouviera nuncupatur: aliis Peteuse, etymologia a bombis obscoenis tracta, Piscis est Sequanae alumnus, non tamen usque quaque frequens, ut qui non semper appareat. Nam quomodo Verones pisciculi nusquam Augusto, Sept. et Octobri tibi, aut saltem raro apparebunt: sic Bubulca sero in conspectum venit. Plurima vere capitur. Bremmam aut Castagnolam marinam toto habitu aemularetur, nisi corpore esset minimo. Planus enim et latus est: sed et argenteo nitore refulget, atque orbiculari magis habet formam; quam in longitudinem protensam. Trium digitorum longitudinem excedit, neque sesqui-digitalem latitudinem. Soli obiecta, nigri nihil habere comperitur, quam in linea, quae spinam comitatur ad caudam. Parvam in tergo gerit pinnulam, oculorum pupillam, omnem nigredinem superantem. Squammis tegitur magnis, et latis. Carneum quiddam, ut Cyprinus (quatenus parvum magno licet conferre) in fornice palati ostendit, branchias utrinque quaternas simplices, ac sub ventre totidem, caudam bifurcam. Ore est parvo, dentibus vacuo. Pisciculos istos respui credo propter felis magnitudinem, quod vix possint exenterari, quin eorum fellis vesica dirumpatur: quo per totum corpus diffuso; plurimum amari in vescendo sentiuntur: id autem sub hepatis lobo dextero coloris Smaragdini, magnitudine pisi continetur. Folliculum vento plenum in utero gestat geniculo interceptum: lienem stomacho inhaerentem, rubrum atque orbicu-

larem. Hujus etiam intestina multis in gyrum revolutionibus et infractibus circumvoluta sunt. Haecenus Bellonius.

RUTILO fluviatili a rubro pinnae colore nomen Gesnerus, ad differentiam Erythrini veterum imposuit. Circa Comum in Lario lacu, inquit, Piota, ut circa Verbanum quoque dicitur: a Germanis Oceani accolis Roddovu vel Roddau: Sabaudis circa lacum ad Bielam et Neocomum, Vingeron, vel Vengeron, unde Germanorum Wingeron, vel contra, (quo tamen nomine Lucernae accolae Leucisci speciem intelligunt eam, quam Vendosiam et Dardum Gallis dici indicavimus) Anglis, Roche, Polonis, Pstrega. Piscis e foro ad Gesnerum delatus, latus erat ad digitos quatuor, longus duodecim. Pupilla nigerrima, iride aurea labiis subrubris: colore in cauda, pinnisque in ventre et ab ano fitis, cinnabario: nam caeterae minus rubri habent. Linea a summis branchiis caudam versus obliqua, cauda bifurca: Supercilia et circa branchias locus, aureo colore nitent. Squammae latae, striatae, validae. Dorsum fuscum, venter pallidus: pinnae quaternae: fel viride, vesica gemina: caro aristas plena. In faucibus maxillas utrimque habet, recurvas dentibus munitas quinque, qui ab interiore parte singuli ferrae instar asperantur: quod in aliorum piscium dentibus nondum memini animadvertisse. Piscis hic apud nos Helvetios, lacustris tantum est, satis vivax. In nostro et Acronio lacubus, abunde capitur. Piscatores Constantiae, et circa Acronum ajunt eum aliquando cum Cyprino lato coire: inde Hybridam, (ein Halbfisch,) gigni, qui inter utrumque ambigat, Rutilo major aliquan-

TAB. II. 7.

TAB. XXVI.

9.

T

do,

do, minor autem Cyprino lato. *Parit* Junio mense. Muscarum fluviatilium (sive lacustrium) genus est quoddam magnum, oblongo, terete, varioque corporis alveo, has insidunt hamis ad inescandos Rutilos. Februario Martioque mensibus apud alios Germanos, Novembri apud nostros *in cibo* praefertur. Majo rursus deterior fieri, et imminui incipit. Parari jubent peritiores instar Cyprini; et vino frigido immixtum elixari. Haftenus ex Gesnero. Putatur cum

Vangerone Rondeletii esse idem. Hic autem corpore Ballero, (de quo suo loco) rostro Mugilibus similem esse ait, rostro tamen esse longiore. Dentibus carere, pinnas adbranchias duas habere subaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu unicam, in dorso aliam. Caudam in duas desinere hasque a squammis initio integri, etiam si non adhaereant. Cyprino et corporis specie et carnis substantia succoque affinem esse, et vilem haberi.

TITVLVS II.

DE PISCIBVS FLUVIATILIBVS LAEVIBVS.

CAPVT I.

De Attilo Padi.

TAB.
XXVIII. 2.
*Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 1.*

*Plin. H. N.
l. 9. c. 15.*

*Aelian. H.
A. l. 14. c. 26.*

Tantum de Piscibus fluviatilibus squammosis, sequuntur Laeues, inter quos praecedat *Attilus*, in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec nisi boum jugis extractus, ut Plinii verbis utar. Piscis est Cartilagineus, Sturioni magna ex parte respondens. Hujus enim more *ossa* gerit clypeata, sed ea tempore dicitur abjicere, idque in causa esse, cur alii sine ossibus, alii cum ossibus depingant: post quae, *pinna* dorsi est unica, cui parte supina subjacent duae, quales omnino sunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. *Os* clausum ad obliquam lineam incisum est, sed apertum et hians rotundum. Ante illud pendente rostro *appendices* carnosae et molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnae fitae sunt. Quomodo vero a Sturione, quem Franc. Philephus Attilum esse credebat, differat, Coelius Calcagninus perquam erudite docet his fere verbis. Quod a me percontaris, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura solet appellare, is sit, quem Italia Moronem, Ulonem Pannonia vocat: paucis respondebo, me eundem non existimare, vel ex Plinii testimonio, qui eum Pado vult peculiarem esse; quo loco de propriis quorundam amnium piscibus ait. Sed ego; et tecum agam libe-

ralius, non modo te ad Plinii, sed ad oculorum etiam tuorum testimonium provoco. Totamque itaque Attili effigiem ac membraturam quanta potui brevitate perstrinxi. Et quia non satis perspicue id fieri posset, nisi non alicujus piscis exemplo uteremur. Hyccam sive Sturionem, qui nullo ferme loco non nascitur, mihi proposuisti. Qui licet in mari natales habeat, solet tamen adversus amnes mira subire voluptate, donec jam praepinguis redeat. Moronis sive Ulonis exemplo nondum dixi, quod neque ii pisces non cognoscantur, neque mihi eorum imago satis memoriae inhaereat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hicca sive Sturione, quod Sturio pelagius est: Attilus amnicus est, et Pado peculiaris. Sturio non temere visus aequare quatuor talenta Attica, id est, trecentas libras: Plinius scribit Attilum ad mille libras, id est, supra XIII. talenta excrevisse. Quae magnitudo sane insignis et raro perspicua. Attilus cum ad certam magnitudinem excrevit, *squammas* hispidas abjicit, quas per quinque versus dispositas gerit, in summa scilicet dorsi spina ex utroque latere geminatas, et sibi quasi parallelas, extremus versus pinnas attingit. His abjectis tactu laevis evadit, nec habet quod unguem offendit. Contra Sturio semper hispidas squammas